

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

23

kwietnia
niedziela
19:00

NFM, Sala Czerwona

Si suona a Napoli!

Il Giardino Armonico:

Giovanni Antonini – flet podłużny,
kierownictwo artystyczne

Stefano Barneschi, Marco Bianchi –
skrzypce

Paolo Beschi – wiolonczela

Riccardo Doni – klawesyn

Margret Köll – harfa

Program:

Andrea Falconiero (1585–1656)
La suave melodia e sua corrente, L'Eroica,
Sinfonia quarta a tre, La monarcha,
Il spiritillo brando, Battaglia de Barabaso
z Il primo libro di canzone, sinfonie, fantasie,
capricci

Pietro Marchitelli (1643–1729)
VIII Sonata c-moll na dwoje skrzypiec
i b.c.

I Grave

II Allegro

III Grave

IV Allegro

Nicola Fiorenza (1700–1764)
Koncert a-moll na flet podłużny, dwoje
skrzypiec i b.c.

I Adagio

II Allegro

III Grave

IV Allegro

Alessandro Scarlatti (1660–1725)
Sonata g-moll na flet podłużny, dwoje
skrzypiec i b.c.

I Allegro

II Fuga

III Largo

IV Allegro

Carlo Gesualdo da Venosa (1566–1613)
Canzon francese del Principe

Pietro Marchitelli

XI Sonata a-moll na dwoje skrzypiec
i b.c.

I Andante

II Allegro

III Grave

IV Allegro

Francesco Mancini (1672–1737)
Sonata e-moll na flet podłużny, dwoje
skrzypiec i b.c.

I Allegrissimo – Larghetto

II Fuga

III Moderato

IV Allegro

[90']

A. Scarlatti

C. Gesualdo da Venosa

Muzyczny portret Neapolu

Artur Bielecki

Dzisiejszy koncert wybitnego zespołu muzyki dawnej, Il Giardino Armonico pod kierunkiem artystycznym Giovanniego Antoniniego, to nie tylko doskonała okazja do podziwiania wykonawczego kunsztu grupy. To również świetna szansa na zapoznanie się z dziełami kompozytorów włoskich – świadectwem rozkwitu muzyki instrumentalnej w Italii u progu epoki baroku bądź w szczytowym okresie jego rozwoju. Jak wiadomo, barok przyniósł niespotykane wcześniej w historii muzyki bogactwo form i gatunków instrumentalnych (sonata, koncert, canzona, suite i wiele innych). W poprzednich epokach rozwoju muzyki Zachodu instrumenty były oczywiście powszechnie używane, jednak znajdowały się w cieniu ludzkiego głosu; utwory wykonywane na instrumentach często były transkrypcją form wokalnych. Typową konwencją w okresie średniowiecza i renesansu było dublowanie głosu wokalnego przez instrument (zwykle bliżej nieokreślony w zapisie utworu muzycznego). Dopiero w okresie baroku, który bezpośrednio poprzedzała działalność kompozytorów szkoły weneckiej, muzyka instrumentalna mogła zrobić właściwą „karierę” i stać się odrębną, pasjonującą dziedziną życia muzycznego.

Na włoską muzykę instrumentalną baroku spojrzemy z perspektywy Neapolu, niezwykle fascynującego miasta na południu Włoch. Neapol w XVII stuleciu liczył już setki tysięcy mieszkańców, co czyniło go jednym z najludniejszych miast na świecie. Był to prawdziwy kulturalny, społeczny i polityczny tygiel, a temperament południowców dodawał mu jeszcze bardziej wyjątkowego charakteru. Rządy sprawował w Neapolu wicekról hiszpański. Władza Hiszpanów dawała się jednak mieszkańcom mocno we znaki, zwłaszcza za sprawą nakładanych na nich wysokich podatków. Miasto tętniło życiem, dwór wicekróla był zainteresowany efektownymi uroczystościami, balami, widowiskami. Z jednej strony – gwar, zabawa i radość, z drugiej – zdarzające się epidemie i grożące wybuchami Wezuwiusz. Wybuchami groziło też społeczeństwo, podnoszące bunt przeciwko Hiszpanom. W 1647 r. Masaniello, neapolitański rybak, stanął na czele ludowego protestu przeciwko uciskowi podatkowemu. Opanował miasto i uzyskał od władz pewne ustępstwa, ale po zaledwie kilku dniach został zamordowany, stając się później bohaterem dzieł literackich i muzycznych (w epoce romantyzmu Daniel Auber ukaże tę postać w operze *Niema z Porticji*).

Neapol stał się też niezwykle prężnym i ważnym ośrodkiem sztuki, a zwłaszcza muzyki. Szczególną sławę zyskała tzw. szkoła neapolitańska, która po roku 1650 uczyniła z miasta najbardziej wpływowe centrum operowe Europy, promieniujące daleko poza swoje granice. Nic więc dziwnego, że z dzieł kompozytorów związanych z tym miastem można utożyc niejednego interesujący program koncertu. Otwiera go dziś Andrea Falconieri, włoski lutnista i kompozytor. Artysta ten poznał wiele włoskich ośrodków muzycznych, działał m.in. w Parmie, Florencji i w Rzymie, podróżował też za granicę. Osiał ostatecznie w Neapolu, gdzie od 1648 r. pełnił obowiązki kapelmistrza kapeli wicekróla. Ważnym zbiorem jego kompozycji instrumentalnych jest *Il primo libro di canzone, sinfonie, fantasie...*, wydany w 1650 r. Zbiór ten zawiera różnorodne utwory na jeden do trzech instrumentów z basso continuo. Wystarczy spojrzeć na ciekawe tytuły tych dzieł, z których przebija coś z atmosfery neapolitańskiego gwaru i uroczystości. Są wśród nich zarówno tytuły zawierające element taneczny, jak i tytuły programowe, przykładowo *Battaglia de Barabaso*, kompozycja będąca prawdopodobnie nawiązaniem do jakiejś sceny teatralnej. W utworze tym instrumentalści wykonują partie z efektami ilustracyjnymi.

Pietro Marchitelli należał do najbardziej szanowanych skrzypków i kompozytorów Neapolu. Po okresie nauki w mieście został pierwszym skrzypkiem królewskiej kapeli. W pozostawionych przez niego sonatach odnajdujemy pewne wpływy sonat Corellego, ale też jego własne, interesujące rozwiązania. Będziemy się mogli o tym przekonać, słuchając dziś dwóch sonat Marchitellogo przeznaczonych na dwoje skrzypiec i basso continuo. Innym, nieco zapomnianym dziś artystą był zmarły w Neapolu w 1764 r. Nicola Fiorenza, włoski skrzypek i kompozytor. Przez pewien czas nauczał w neapolitańskim konserwatorium, był też skrzypkiem w królewskiej kapeli. W jego dorobku znajduje się piętnaście koncertów na różne instrumenty i dziewięć symfonii.

Program koncertu wypełniają również dzieła bardziej znanych kompozytorów. Przede wszystkim trzeba tu wymienić Carla Gesualdo, żyjącego na przelomie XVI i XVII w. Carlo Gesualdo da Venosa to postać tragiczna, owiana złą sławą. Urodził się w 1566 r. w Venosie; po ojcu odziedziczył tytuł księcia. Okazał się jednym z najwybitniejszych twórców madrygałów w historii. Obdarzony był niezwykle wyobraźnią harmoniczną, wyprzedzającą daleko swoją epokę. Niestety, zapisał się również w historii jako morderca – swojej żony i jej kochanka. Książę Gesualdo tworzył przede

wszystkim muzykę wokalną. Tym bardziej warto wysłuchać jednego z jego nielicznych znanych utworów instrumentalnych (*Canzon francese del Principe*).

Francesco Mancini był rodowitym mieszkańcem Neapolu. Kształcił się muzycznie w rodzinnym mieście. Działał na wielu polach: był organistą, kapelmistrzem, kompozytorem, dyrektorem konserwatorium. Pozostawił około dwudziestu pięciu oper, co czyni zeń wybitnego reprezentanta szkoły neapolitańskiej. Tworzył również muzykę instrumentalną, czego przykładem są zarówno koncerty fletowe, jak i sonaty.

I wreszcie wielka postać muzycznego Neapolu – Alessandro Scarlatti, ojciec genialnego Domenico Scarlattiego. Alessandro był czołowym twórcą operowej szkoły neapolitańskiej – to autor około stu piętnastu oper. Tak obfita twórczość sceniczna nie przeszkodziła mu jednak w równie intensywnym komponowaniu innych ważnych gatunków muzyki barokowej, takich jak kantata, oratorium, suita, sinfonia i sonata. Jedno z tych dzieł instrumentalnych, *Sonata g-moll* na flet podtużny, dwoje skrzypiec i basso continuo, będzie z pewnością perłką dzisiejszego koncertu.

Giovanni Antonini

Urodził się w Mediolanie. Studiował w Civica Scuola di Musica oraz w Centre de Musique Ancienne w Genewie. Jest członkiem założycielem zespołu barokowego Il Giardino Armonico, który prowadzi od 1989 r. Z tym zespołem występował jako dyrygent i solista (flet podtużny, flet traverso) w Europie, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Ameryce Południowej, Australii, Japonii i Malezji. Koncertuje z wieloma wybitnymi artystami, w tym z C. Bartoli, I. Faust, V. Mullową, G. Carmignolą, G. Sollimą, S. Gabettą, K. i M. Labèque, K. Bezuidenhoutem. Osiągnięcia Antoniniego sprawiły, że jest bardzo cenionym dyrygentem gościnnym wielu czołowych orkiestr. Regularnie występuje z Berliner Philharmoniker, Koninklijk Concertgebouworkest, Tonhalle-Orchester Zürich, Mozarteumorchester Salzburg, Orquesta Nacional de España, Gewandhausorchester Leipzig czy Kammerorchester Basel. Jego produkcje operowe to m.in. *Wesele Figara* Mozarta i *Alcina* Händla w Teatro alla Scala w Mediolanie; w sezonie 2013/2014 ponownie prowadził *Alcinę* w Opernhaus w Zurychu. W 2012 r. zaprezentował operę *Juliusz Cezar* w *Egipcie* Händla z C. Bartoli na słynnym Salzburger Festspiele, na którym przedstawił też *Normę* Belliniego w 2013 r. W 2015 r. ponownie dyrygował *Normą* w Salzburgu i Zurychu. W 2016 r. w Zurychu poprowadził *Wesele Figara*, a następnie *Alcinę*, ponownie z udziałem C. Bartoli. W lutym 2018 r.

przedstawi operę *Idomeneo, król Krety* w Zurychu. Od września 2013 r. jest dyrektorem artystycznym festiwalu Wratislavia Cantans we Wrocławiu. Z Il Giardino Armonico artysta nagrał wiele płyt, które cieszą się wielkim uznaniem. Obecnie realizuje z Kammerorchester Basel projekt zakładający nagranie kompletu symfonii Beethovena. Ponadto jest dyrektorem artystycznym i muzycznym prestiżowego projektu Haydn2032.

Giovanni Antonini, fot. Kemal Mehmet Girgin

Il Giardino Armonico

Zespół założony w 1985 r. i prowadzony przez Giovanniego Antoniniego od długiego już czasu uchodzi za jeden z czołowych ansambli na świecie grających na instrumentach dawnych. Repertuar zespołu obejmuje głównie muzykę XVII i XVIII w. W zależności od wymagań danego programu w skład grupy może wchodzić od 3 do 35 muzyków. Po wieloletnim kontrakcie na wyłączność z wytwórnią Teldec Classics i zdobyciu licznych nagród za nagrania dzieł Vivaldiego i innych kompozytorów XVIII w. zespół rozpoczął współpracę z wytwórnią Decca L'Oiseau-Lyre, z którą wydał wiele bardzo udanych albumów: *Concerti Grossi* Händla, wspólną płytę z B. Fink, *Sacrificium* z C. Bartoli (nagrodzoną platynową płytą i Grammy) oraz dwie płyty z J. Lezhnevą. W listopadzie 2014 r. ukazała się pierwsza płyta z serii prezentującej wszystkie symfonie Haydna, zatytułowana *La Passione* (Alpha Classics/Outthere music group), która zdobyła nagrodę Echo Klassik. Album *Il Filosofo*, wydany w 2015 r., otrzymał tytuł „CHOC of the Year” kanału telewizyjnego Classica. Trzecia część cyklu – *Solo e Pensoso* – ukazała się w sierpniu 2016 r., a czwarta – *Il Distratto* – w marcu 2017 r.; wszystkie nagrania są realizowane w ramach zaplanowanego na 20 lat projek-

tu Haydn2032. W celu realizacji przedsięwzięcia w Bazylei powołano do życia Haydn Foundation, która ma wspierać zarówno projekt nagraniowy, jak i cykl koncertów w różnych miastach europejskich, obejmujący programy tematyczne zbudowane wokół tego fascynującego repertuaru. W listopadzie 2016 r. ukazał się kolejny album zespołu, *Telemann* (Alpha Classics), który w styczniu 2017 r. zdobył Diapason d'Or. Zespół Il Giardino Armonico jest regularnie zapraszany na festiwale na całym świecie. Jest ceniony zarówno za koncerty, jak i produkcje operowe, takie jak *Orfeusz* Monteverdiego, *Agrippina, Il trionfo del Tempo del Disinganno, La Resurrezione* Händla, *Ottone in villa* Vivaldiego, a także *Juliusz Cezar* w *Egipcie* Händla (dzieło zostało zaprezentowane podczas Salzburger Festspiele Pflingsten w 2012 r.). Zespół współpracował z tak znakomitymi solistami, jak G. Carmignola, C. Coin, K. i M. Labèque, B. Fink, V. Mullova, G. Solima, C. Bartoli, S. Gabetta, A. Prohaska (płyta *Serpent & Fire* ukazała się we wrześniu 2016 r. nakładem Alpha Classics, a w 2017 r. zdobyła International Classical Music Award w kategorii barokowa muzyka wokalna) oraz I. Faust (nagrali wspólnie pięć koncertów skrzypcowych Mozarta, które ukazały się w październiku 2016 r. nakładem wytwórni Harmonia Mundi).

Il Giardino Armonico, fot. Federico Emmi

Organizator:

Partner:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.